

прийнятих мігрантів (за офіційними даними, в державі проживає біля 4 млн. іноземців, крім того, за неофіційними даними, в державі на даний момент перебуває близько 500 тис. нелегальних іммігрантів).

За межами України станом на початок 2012р. працюють близько 3,5 млн. громадян: близько 70% в країнах СНД і решта – в інших країнах. Найбільшими центрами офіційного працевлаштування громадян України у Західній Європі є Німеччина, Франція, Велика Британія, Греція (близько 30% легальних мігрантів); у Східній Європі – Польща, Чехія, Італія, Португалія, Угорщина, Словаччина, Білорусь; останніми роками спостерігається збільшення міграційних потоків до Росії. Потік трудової міграції у цьому напрямку обумовлений, перш за все, близькістю кордонів та певною лояльністю місцевих законів до працівників-мігрантів. Одночасно все більше українців мігрує для роботи у США, Канаду, країни Близького Сходу тощо. Однак більша частина емігрантів працюють за кордоном на нелегальних засадах.

За даними іноземних періодичних видань, найбільша кількість (близько 1 млн. осіб) українців працюють сьогодні легально і нелегально в Росії, 500 тис. – в Італії, по 300 тис. – у Португалії та Німеччині, 200 тис. – у Великій Британії, більше ніж 150 тис. – у Франції та Іспанії. Щодо статевого розподілу заробітчан, то в Італії на частку жінок припадає близько 90% від загальної чисельності заробітчан з України, в той час як у Португалії та Іспанії працюють переважно чоловіки (70-80%). Щодо віку, то як чоловіки, так і жінки мають здебільшого 20-45 років, 80% з них знаходяться в шлюбі і мають дітей. [7, с.223].

Отож такі тенденції свідчать про те, що основним геоекономічним фактором інтелектуального забезпечення інноваційного розвитку світової економіки виступає міжнародна міграція робочої сили, при чому закономірність даного фактора полягає в тому, що інтелектуальний капітал зростає там, де йому забезпечено більший обсяг фінансування.

Висновки: Отже, унаслідок недостатньої уваги до розвитку інноваційної діяльності в виробництві, окремі держави із значним економічним потенціалом виступають «донорами» висококваліфікованих кадрів для країн-лідерів світової економічної системи, чим значно обмежують свій розвиток. Такі тенденції визначили основні вектори міжнародної міграції в цій сфері (від «бідних» до «багатих») та спонукали до виникнення окремих переваг одних країн над іншими в сфері геоекономічних відносин. Перспективи подальшого інтелектуального забезпечення світового інноваційного розвитку й надалі залежатимуть від сфер перерозподілу геоекономічного добробуту окремих країн-учасниць глобальних відносин.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Кобушко І.М. Шляхи покращення фінансування інноваційного розвитку в Україні з використанням міжнародного досвіду / І.М. Кобушко, Е.Х. Гусейнова // Маркетинг і менеджмент інновацій. -2011.-№ 2. -С. 124-130.
2. Власова І. Особливості фінансування інноваційної сфери в розвинених країнах світу / І Власова // Вісник КНТЕУ. - 2009. - № 1. - С. 36-46.
3. Федорович В.О. Проблемы финансирования инновационной деятельности крупных промышленных корпораций / В.О. Федорович, Т.В. Федорович, Н.В. Конципо // Проблемы учёта и финансов. - 2012. - № 3 (7). - С. 27-34.
4. Глобализация: человеческое измерение. – М.: Московский государственный институт международных отношений; «Российская политическая энциклопедия», 2003. – 112с.
5. Глобальна економіка ХХІ століття: людський вимір: монографія / Д.Г. Лукьяненко, А.М.Поручник, А.М.Колот та ін.; за заг. ред. Д.Г. Лукьяненка, А.М.Поручника. – К.: КНЕУ, 2008. – 420с.
6. Міжнародна економіка. Видання 3-тє перероб. та доп. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 368с.
7. Міжнародна економіка / За заг. ред. Сахарова В.С. – К.: Національна академія управління, 2007. – 432с.
8. Орловська, Ю.В. Міграція висококваліфікованих кадрів з України в сучасних умовах / Ю.В. Орловська, І.Є. Реліна // Проблеми и перспективы развития сотрудничества между странами Юго-Восточной Европы в рамках Черноморского экономического сотрудничества и ГУАМ. – Сборник научных трудов. - Ч.2. – Стамбул-Донецк: ДонНУ, РФ НИСИ в г. Донецк, 2010. – С.343-345.
9. Kaul I., Granberg I., Stern M. Global Public Goods. – Oxford, 1999. – 562p.
10. Vanson S. The Challenge of Outsourcing Human Resources / S.Vanson. – Publisher: Steve Propes, 2003.

УДК 314.17(477)(045)

ДЕМОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Говорко О.В., аспірант кафедри міжнародних економічних відносин Хмельницького національного університету

Говорко О.В. Демографічні аспекти соціально-економічного розвитку України

У статті досліджено демографічну ситуацію в Україні, становище з використанням робочої сили, стан та перспективи економічного та соціального розвитку країни. Визначено людський потенціал головним чинником економічного зростання, від якого залежить ефективність використання ресурсів розвитку. Розглянуто демографічні показники в Україні у порівнянні з аналогічними показниками у країнах СНД.

Вивчено поточний стан системи охорони здоров'я України, який характеризується високими показниками захворюваності, смертності та інвалідності та розглянуто стратегію розвитку даної галузі.

Визначено, що всі концепції, програми та показники соціально-економічного розвитку регіонів і галузей, а також виділення фінансових коштів для соціальної сфери ґрунтуються на демографічних показниках.

Ключові слова: людський потенціал, демографічна ситуація, очікувана тривалість життя, смертність, старіння населення, охорона здоров'я

Говорко О.В. Демографические аспекты социально-экономического развития Украины

В статье исследованы демографическая ситуация в Украине, положение с использованием рабочей силы, состояние и перспективы экономического и социального развития страны. Человеческий потенциал определен главным фактором экономического роста, от которого зависит эффективность использования ресурсов развития. Рассмотрены демографические показатели в Украине по сравнению с аналогичными показателями в странах СНГ. Изучено текущее состояние системы здравоохранения Украины, которое характеризуется высокими показателями заболеваемости, смертности и инвалидности и рассмотрены стратегии развития данной отрасли. Определено, что все концепции, программы и показатели социально-экономического развития регионов и отраслей, а также выделение финансовых средств для социальной сферы основываются на демографических показателях.

Ключевые слова: человеческий потенциал, демографическая ситуация, ожидаемая продолжительность жизни, смертность, старение населения, здравоохранение.

Govorko O. Demographic aspects of Ukrainian social-economic development

Abstract – Demographic situation in Ukraine, working labor state, economic and social Ukrainian development state and perspective have been examined in the article. Human resources potential as the principle factor of economic growth has been identified, which influences the efficiency of development resources usage. The demographic data within Ukraine in comparison with the corresponding ones of the CIS countries have been analyzed. Current state of health care system has been studied, which is characterized by the high level of diseases, mortality and invalidity; and this branch development strategy has been surveyed.

It has been estimated that all the concepts, programs and data of social-economic development of the regions and branches, as well as this social branch financing is based upon the demographic data.

Keywords: human potential, demographic situation, expected life length, mortality, population aging, health care

Постановка проблеми. Розвиток економіки будь-якої країни та світової економіки на пряму залежить від демографічних процесів. Демографічна ситуація, становище з використанням робочої сили, що складається в окремих країнах та регіонах, впливає на стан та перспективи їх економічного та соціального розвитку, на розстановку економічних, і як наслідок політичних сил в регіональному та світовому масштабі. Зміни в чисельності населення відчувають значний вплив економічних факторів та помітно впливають на них.

За даними Всесвітнього банку, в розвинених країнах людські ресурси складають від 68% до 76% у складі національного багатства. Це означає, що в сучасному світі людський потенціал виступає головним чинником економічного зростання та від його стану залежить ефективність використання всіх послідовних ресурсів розвитку (фінансових активів, виробничих та природних ресурсів).

Так, в країнах з високою часткою працездатного населення в структурі населення існує демографічне «вікно можливостей», що може стати суттєвим фактором економічного зростання, проте лише при ефективній політиці держави в сфері освіти та зайнятості. Світова практика показує, що деякі країни (наприклад, «азіатські тигри» в 1965-1990 роках) успішно користувались демографічними можливостями для економічного прориву, а деякі (Латинська Америка в той же період) втратили таку можливість. Успіхи Південної Кореї, Тайвані, ряду інших країн являються результатом продуманої політики використання демографічного потенціалу країни і заходів в області розвитку людського капіталу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемам демографічних процесів, з погляду на економічні зміни в країні, а також можливим заходам щодо їх покращення приділяли увагу багато вітчизняних та іноземних науковців в минулому столітті, зокрема Птуха М., Россет Е., Гозулов А. та ін. Сучасні науковці Богиня Б., Стещенко В., Стеценко С. та інші, продовжують роботу в цьому напрямку.

Ціль дослідження. Метою даного дослідження є аналіз впливу демографічних чинників в умовах глибокої трансформаційної економічної кризи та окремих аспектів якості життя населення України.

Результати дослідження. Для сучасної демографічної ситуації в Україні характерне поступове старіння населення країни. Внаслідок постійного зниження народжуваності впродовж останнього століття, частка дітей знизилась з приблизно 40% на початку ХХ століття до 15% на поч. ХХІ ст. Частка працездатного населення змінювалася повільно і коливалась у межах 60-62%. Натомість, зі збільшенням тривалості життя і зниженням смертності, спостерігалось зростання частки населення старше 60 років — від 3-4% на початку ХХ ст. до 21% на початку ХХІ ст.[5]. Тому актуальними стають питання оцінки та прогнозування впливу демографічних процесів на економічний розвиток країни, а також ефективності заходів в області розвитку людського потенціалу.

В Україні визначено узагальнюючі індикатори основних аспектів людського розвитку на загальнодержавному рівні (демографічний розвиток, розвиток ринку праці, матеріальний добробут населення, умови проживання населення, рівень освіти населення, стан та охорона здоров'я, соціальне середовище, екологічна ситуація, фінансування людського розвитку) та аспектів людського розвитку на регіональному рівні (макроекономічна ефективність, фінансова сфера, зовнішньоекономічна діяльність, економічна інфраструктура, інвестиційна привабливість регіону). Україна останнім часом лідувала серед країн СНД за темпами скорочення населення [3]. Демографічні процеси в нашій державі потребують посилення уваги до таких факторів, як підвищення середньої тривалості життя, поліпшення стану здоров'я, підвищення рівня життя, сприяння відновленню в українському суспільстві сімейних цінностей. Україна входить до двадцятки країн світу з найстарішим населенням. За часткою осіб віком від 60 років ми посідаємо 11-те місце. Утім, незважаючи на те, що у нас значна кількість населення переживає 60-річний поріг, багато хто з них не доживає до 65 років. Відповідно до даних Світового банку, до 2025 р. населення України зменшиться до 37 млн.

А в ООН стверджують, що до середини нинішнього століття у нашій країні проживатиме лише 26 млн осіб. Прогнози українських демографів більш оптимістичні. В Інституті демографії та соціальних досліджень НАНУ підрахували, що в 2025 та 2050 роках в Україні за середніми показниками проживатиме, відповідно, 42,3 та 37,7 млн осіб [2].

Таблиця 1

Середньорічна чисельність населення України в 1990-2014 рр.

	Тисяч чоловік					
	1990 р.	1995 р.	2000 р.	2005 р.	2010 р.	2014 р.
Україна	51556,5	51300,4	49115,0	47100,5	45782,6	45245,9

Динаміка зміни чисельності населення в Україні за цей період зазнала ряд істотних змін. Так, за період 1990-2014 рр. спостерігалось різке скорочення як, абсолютних так і відносних показників приросту чисельності населення.

З 1990 по 2005 рр. загалом по Україні природний приріст населення змінився з 27,6 тис. до -355,9 тис. осіб на рік. Це сталося внаслідок як значного скорочення народжуваності, так і зростання смертності.

З 2006 року до теперішнього часу, в Україні природний приріст збільшився до -166,4 тис. осіб. Причому абсолютний показник смертності залишився порівняно із 1990 роком майже незмінним, а народжуваність скоротилась на 191, 3 тис. осіб [1].

Незважаючи на ріст загальних показників населення у перші роки незалежності України, сільських мешканців з кожним роком ставало все менше.

За 2014 рік чисельність міського населення скоротилась на 1663,5 тисяч чоловік, демонструючи динаміку на рівні -5,6%, а сільського на 833,4 тис.чол., що в свою чергу становить -6,3%. На сьогоднішній день частка міського населення в загальній його чисельності становить 69,1% [1].

Таким чином, скорочення чисельності населення України за останні роки являється найвищим среди країн СНД (рис.1).

Так, в Узбекистані найбільший приріст населення, що за останні 10 років становить 4,8 млн. осіб, в Казахстані - 2,2 млн. осіб, в Таджикистані - 1,6 млн. осіб та в Киргистані - 0,7 млн. осіб. У той же час, чисельність населення на Україні скоротилась на 2,2 млн. осіб, в Росії - на 0,7 млн. осіб, в Білорусії - на 0,3 млн. осіб [3].

Динаміка чисельності населення обумовлена природним приростом населення (рівнем народжуваності і смертності) у поєднанні зі зміною міграційного скорочення населення.

Динаміка народжуваності населення в Україні за роки незалежності зазнала ряд істотних змін. Зниження народжуваності на початковому етапі з 12,6 ‰ до 7,7 ‰ (1990-2001 рр.) пізніше поступово стабілізувалося на рівні 11 ‰. Число народжень на рік скоротилося з 657,2 тис. осіб у 1990 році до 376,5 тис. осіб у 2001 році, поступово збільшуючись до 512,5 тис. осіб в 2009 р [1].

Загальносвітові соціально-демографічні тенденції розвитку передбачають оптимізацію чисельності населення і демографічного навантаження на суспільство [7]. Економічно розвинені європейські країни досягли такого рівня відтворення населення, що характеризуються низькими показниками народжуваності, проте і низькими рівнями смертності. Економічна криза та політична нестабільність в Україні відобразилися на середній тривалості та якості життя населення, які зберігають тенденцію до зменшення.

У 2014 році в Україні померло 632,3 тис. осіб, що становить 14,7 випадків на 1000 осіб. У регіонах показник смертності коливався від 10,4 на 1000 у Києві до 19,2 у Чернігівській області. Найвищі показники смертності характерні для північно-східних районів Чернігівської та Сумської областей, де найбільш виражений процес старіння населення і де коефіцієнт смертності перевищує 25 осіб на 1000 [1].

Смертність сільського населення перевищує смертність міського населення. У 2012 р. середній коефіцієнт смертності у містах був на рівні 13,1 випадків на 1000 осіб (від 9,5 у Рівненській області до 15,8 у Донецькій), тоді як у селах коефіцієнт смертності дорівнював 17,7 осіб на 1000, від 12,1 у Закарпатській області до понад 27,2 у Чернігівській області [1].

Останніми роками зростає кількість померлих від хвороб систем кровообігу і новоутворень. Зменшується смертність від зовнішніх причин смерті, хвороб органів дихання та інфекційних і паразитарних хвороб.

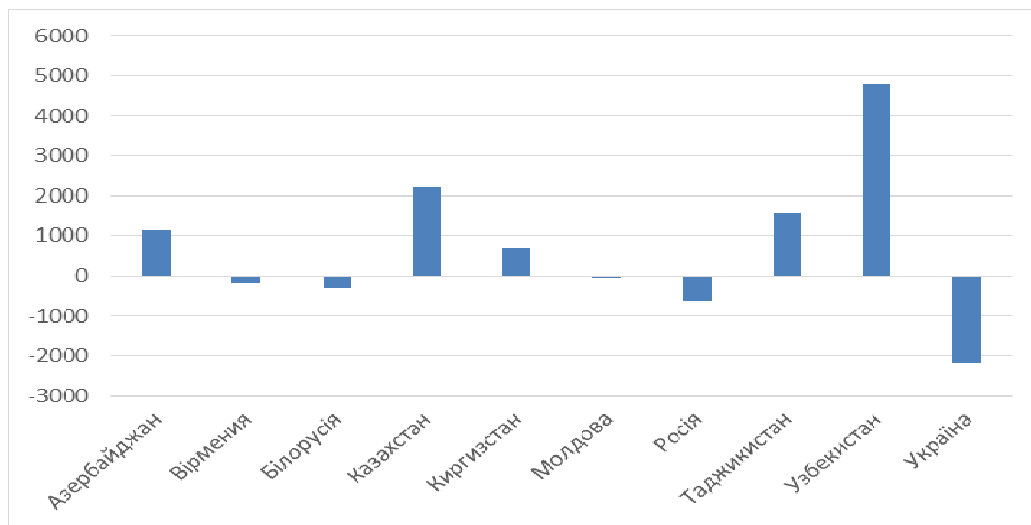

Рисунок 1. Абсолютний приріст (скорочення) чисельності населення в країнах СНД за 2004-2014 рр, тис. осіб.

Для сучасної демографічної ситуації характерне поступове старіння населення України. Внаслідок постійного зниження народжуваності впродовж останнього століття, частка дітей знизилась з приблизно 40% на початку ХХ ст. століття до 15% на поч. ХХІ ст. Частка працездатного населення змінювалася повільно і коливалась у межах 60% — 62%. Натомість, зі збільшенням тривалості життя і зниженням смертності, спостерігалось зростання частки населення старше 60 років — від 3-4% на початку ХХ ст. до 21% на початку ХХІ ст.

Постаріння населення найхарактерніше для областей центральної України та Донбасу. У Чернігівській, Сумській, Полтавській областях особи старше працездатного віку становлять 27-30%, а середній вік коливається в межах 41-43 роки. Найбільше старіння характерне для сільських районів цих областей. В областях Донбасу спостерігається найнижча частка дітей — 12-13%.

Динаміка зміни структури населення за роки незалежності характеризується скороченням частки дітей і підлітків і збільшенням частки працездатного населення. Так, за 1990-2014 роки у віковій структурі населення частка дітей знизилася з 22,9% до 15,7%, частка населення у працездатному віці збільшилася з 58,8% до 62,7%. Частка населення старше працездатного віку також збільшилася з 18,3% до 21,6% (рис. 2).

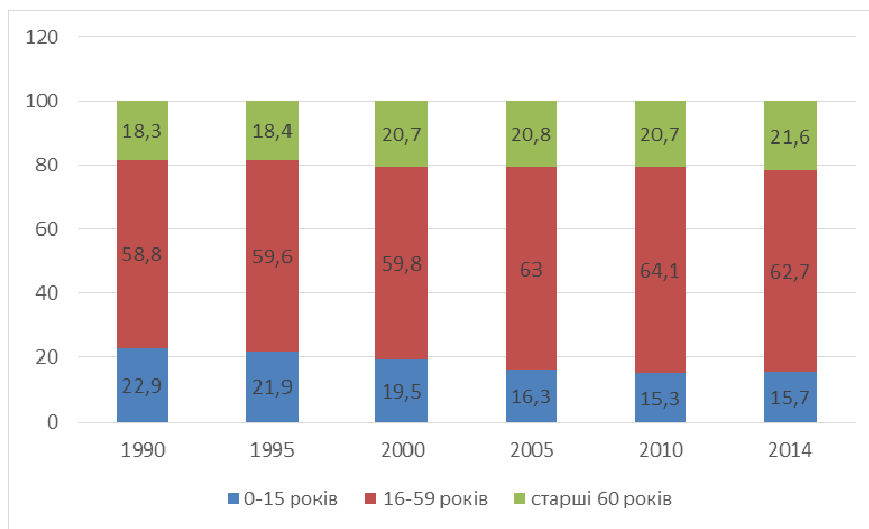

Рисунок 2. Віковий склад населення України, в %

У працездатний вік вступає покоління, народжене в 1990-х роках, і вибувають такі, що народилися в 1950-ті роки. Наслідками таких змін стають: зростання числа і омолодження робочої сили, підвищення якості трудових ресурсів, які отримали освіту відповідно до вимог ринкової економіки; ослаблення демографічного навантаження на зайняте в економіці населення.

Середній вік населення країни на початок 2014 року становив 40,6 року, чоловіків – 37,8 року, жінок – 43,0 року [1].

Середній вік міських жителів 40,5 року (чоловіків – 37,8, жінок – 42,8 року), а сільських жителів – 40,7 року (чоловіків – 37,7, жінок – 43,5 року).

Вікова структура визначає і демографічне навантаження – на 1 січня 2014 року на 1000 осіб у віці 16–59 років припадала 251 особа у віці 0–15 років та 344 осіб у віці 60 років і старше [1]. Вікові зрушення в структурі населення скоротили демографічне навантаження на населення працездатного віку з 503 до 432 особи, або майже в 1,2 рази. Тобто по мірі зростання числа потенційних працівників у розрахунку на одного потенційного утриманця зростає ймовірність підвищення рівня життя населення в цілому, звичайно, за умови, що для збільшення робочої сили будуть створені нові робочі місця.

Разом з тим, скорочується частка демографічного навантаження за рахунок дітей і збільшується за рахунок старшого покоління, що тягне за собою зміни в пріоритетних напрямках соціальної політики і відповідно в обсягах інвестицій у сферу охорони здоров'я і соціального забезпечення.

Пенсійна система обслуговує близько 28,2% населення України. У порівнянні з іншими країнами цей показник негативно впливає на стан пенсійної системи. Наприклад, в Росії пенсійна система обслуговує 28%, Білорусії – 26%, Узбекистану – лише 11%, в інших країнах СНД в межах 12-18% [3]. Питома вага населення старшого за працездатний вік в сукупному населенні становить 21,6% (за міжнародними критеріями перший переддень демографічної старості починається з 8-10%).

«Революція старіння» населення - загальноєвропейська тенденція, що захопила й Україну. Як відомо, на сьогоднішній день кожен п'ятий українець - літня людина у віці від 60 років і старше. За статистикою, зараз в Україні критичне співвідношення між зайнятим населенням та пенсіонерами. На одного працюючого припадає один пенсіонер – це один з найвищих показників у світі.

Зі збільшенням чисельності немолодих людей підвищені вимоги і витрати лягають на систему охорони здоров'я і пенсійний фонд. Витрати на медичну сферу постійно зростають, адже, незважаючи на зниження рівня смертності, захворюваність серед пенсіонерів залишається досить високою. Разом з тим кількість працездатних, що утримують на свої податки цю сферу, падає. Люди похилого віку не отримують потрібного догляду навіть від сім'ї, а вже самотнім залишається сподіватися тільки на державу і суспільство.

Значний вплив на розміщення населення, його чисельність в окремих регіонах світу або на певних етапах розвитку має механічний рух населення, або міграції.

Населення різних регіонів України неоднаковою мірою залучені у міграційні процеси. Основними міграційними регіонами є Дніпропетровська, Донецька, Київська, Харківська і Одеська області. У цих регіонах інтенсивність

міграційних процесів вища за загальнодержавний рівень [2]. Зовнішні міграційні процеси у розрізі областей виражають попит іноземців на проживання в конкретній області, та бажання серед її мешканців покинути Україну. Частка трудових мігрантів з України у відсотковому відношенні до кількості населення

– найвища серед інших країн; в Україні відбувається сталий процес зменшення чисельності населення через різке скорочення народжуваності та зростання смертності. Тому утворений у нашому суспільстві демографічний вакуум неминуче заповнюють іммігранти з третіх країн зі стабільним природним приростом населення, які є традиційними постачальниками робочої сили у світі. Але вони – носії інших звичаїв і культурних традицій, іншого менталітету, й через зусилля іммігрантів можуть відбуватися незворотні процеси в нашій культурі, у світогляді, в усьому суспільному бутті. Це сприяє формуванню соціально несповного суспільства, і може мати незворотній ефект для держави. Найбільший потік українських трудових мігрантів прямує до Росії (43 %), а серед країн ЄС першість тримають Польща (14 %), Італія (13 %) і Чеська Республіка (13 %).

Отже, для демографічної ситуації в Україні характерні: зменшення народжуваності, збільшення смертності і відсутність природного приросту; постаріння населення, збільшення «навантаження» на працездатну його частину;

скорочення тривалості життя як чоловіків, так і жінок; погіршення здоров'я нації; інтенсифікація міграційних процесів, вплив яких на демографічні та соціально-економічні показники суперечливий і нерідко негативний.

Незважаючи на наявність декількох державних програм у галузі охорони здоров'я, кошти на їх виконання закладаються недостатньо. Нині рівень державних витрат на охорону здоров'я в Україні в розрахунку на душу населення в дев'ять разів менший за середньоєвропейський показник, у 14 разів нижчий, ніж у ЄС, у 4-7 разів нижчий, ніж у країнах Центральної та Східної Європи, причому використовуються ці кошти неефективно і ситуація у цій сфері не поліпшується.

Поточний стан системи охорони здоров'я України (далі СОЗ) характеризується високими показниками захворюваності, смертності та інвалідності, особливо від неінфекційних захворювань (НІЗ), таких як рак, серцево-судинні та церебро-васкулярні захворювання, хвороби обміну речовини. У поєднанні з міграцією це сприяло формуванню глибокої демографічної кризи в Україні, в результаті чого населення скоротилося на 7 мільйонів (з 52 до 45,3 млн. осіб) протягом двох десятиліть.

Тривожні цифри показують, що переважна більшість українців:

- перебувають під впливом серйозних факторів ризику, таких як паління, надмірне вживання алкоголю, неправильне харчування, відсутність фізичної активності, забруднення повітря та води.

- не отримують ефективної та якісної допомоги на рівні цивілізованих країн.

Крім того, наші громадяни залишаються незахищеними від фінансового зубожіння у разі хвороби, незважаючи на те, що Україна витрачає значну кількість свого бюджету на медицину.

Висновки та пропозиції. Основними визначальними причинами такої ситуації є суттєві недоліки, що накопичувалися в національній СОЗ в результаті тривалої відсутності модернізації, нівелювання потреб населення і сучасних міжнародних тенденцій щодо зміцнення систем охорони здоров'я, економічної неефективності та високого рівня корупції. Для вирішення цих проблем було запропоновано розробити Національну стратегію реформування охорони здоров'я, яка стане частиною національного плану реформ, оголошеного Урядом України [8].

Так, пропонується змінити правовий статус закладів охорони здоров'я і дати їм можливість автономного управління. Це перехід від статусу бюджетної установи до статусу державного підприємства, комунального підприємства, господарського товариства або інших правових форм, які не суперечать законодавству України». Установи будуть керувати бюджетами самостійно, розробляти фінансові плани. При цьому вони будуть підзвітні Міністерству і закупівельникам послуг, тобто, зокрема, обласним управлінням охорони здоров'я і місцевим органам влади.

Крім того, пропонується внести зміни до фінансування системи. Зокрема, медичні установи матимуть консолідований бюджет, куди будуть надходити як державні кошти, так і зароблені самостійно.

Також пропонується розраховувати вартість послуг за діючими в Україні і тими, які діють в Європі, протоколами лікування. Це в свою чергу призведе до зміни оплати праці медпрацівників, які отримуватимуть не мізерну заробітну плату, як зараз, а достойну, відповідно до кількості наданих послуг. Також медики не будуть прив'язані кабальними контрактами до тих установ, де вони працюють.

Стан сучасної демографічної ситуації в Україні можна кваліфікувати як кризовий не лише тому, що депопуляція поєднується зі значним погіршенням здоров'я населення та інших його якісних характеристик, а й тому, що за певних умов криза може перетворитися на демографічну катастрофу.

Таким чином, всі концепції, програми та показники соціально-економічного розвитку регіонів і галузей, а також виділення фінансових коштів для соціальної сфери ґрунтуються на демографічних показниках. Враховуються темпи зростання чисельності населення та їх компоненти (народжуваність, смертність, статеві-вікова структура, міграція). Всі галузеві та територіальні програми, стратегії в майбутньому повинні також закладатися в тісній ув'язці з демографічними показниками.

Для успішного подолання соціально-економічної кризи демографічна політика повинна спрямовуватися на: зниження рівня смертності за допомогою реформування системи охорони здоров'я та підвищення матеріального добробуту людей; скорочення кількості розлучень; економічну підтримку молодих родин, як природного середовища життєзабезпечення дітей; підвищення рівня життя багатодітних сімей; зміцнення правового захисту дітей; створення нових робочих місць для молоді.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Населення України [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Населення_України.

3. Межгосударственный статистический комитет СНГ [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.cisstat.com>.
4. Головка Л.С. / Людський капітал як ресурс економічного розвитку / стаття. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://duep.edu/uploads/vidavnitstvo14/ekonomichnij-nobelivskij-visnik-114/7602.pdf>
5. Назарова Г.С., Марченко С.К. / Демографічний стан в Україні та проблеми що з ним пов'язані / стаття. [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://www.rusnauka.com/30_NIEK_2011/Economics/5_96257.doc.htm
6. Наваліхіна М.О / Сучасний стан соціально-демографічного розвитку України / стаття. [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://mns2013.3dn.ru/publ/sekcija_4/suchasnij стан_socialno_demografichnogo_rozvitku_ukrajini/5-1-0-86
7. Шаповал А. Демографічний стан і проблеми відтворення населення України / А. Шаповал // Віче. – 2009. – № 20. – С. 22-23.
8. Проект Національної стратегії побудови нової системи охорони здоров'я в Україні на період на період 2015-2025. [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://healthsag.org.ua/wp-content/uploads/2014/11/Projekt-Strategiyi-reformi_OZ.pdf

УДК 331.522:330.322

ІНВЕСТИВАННЯ У ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ ЯК ПРОВІДНИЙ ЧИННИК ЗРОСТАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕКОНОМІКИ

Дороніна О.А., д.е.н., доцент, Донецький національний університет (м.Вінниця)

Білецький О.В., здобувач, Донецький національний університет (м.Вінниця)

Дороніна О.А., Білецький О.В. Інвестування в людський капітал як провідний чинник зростання конкурентоспроможності економіки

Стаття присвячена вивченню актуальних проблем інвестування у людський капітал. У результаті теоретичних досліджень запропоновано класифікацію активів людського капіталу за рівнями його формування й обґрунтовано визначальну та довгострокову роль подібного інвестування в забезпеченні соціально-економічного зростання в державі. Вивчено динаміку розмірів інвестицій в людський капітал в Україні в контексті його складових. Особливу увагу приділено інвестуванню в освіту як важливому чиннику забезпечення конкурентоспроможності в умовах розвитку економіки знань за рахунок дії якого активізується інноваційність, креативності та продуктивна сила людського капіталу. У результаті дослідження встановлено, що в Україні витрати на освіту в структурі соціальних витрат національного бюджету займають друге місце і, починаючи з 2000 р., збільшуються прискореними темпами. При цьому, вони істотно відрізняються від аналогічних показників у зарубіжних країнах. Досліджено порівняльну динаміку індексу глобальної конкурентоспроможності України з деякими країнами світу, визначено напрями гармонізації процесів інвестування в людський капітал та зростання конкурентоспроможності економіки.

Ключові слова: людський капітал, інвестування, інвестування в людський капітал, конкурентоспроможність економіки, освіта, здоров'я

Доронина О.А., Билецкий А.В. Инвестиции в человеческий капитал как ведущий фактор роста конкурентоспособности экономики

Статья посвящена рассмотрению актуальных проблем инвестирования в человеческий капитал. В результате теоретических исследований предложена классификация активов человеческого капитала по уровням его формирования и обоснована определяющая и долгосрочная роль подобного инвестирования в обеспечении социально-экономического роста в государстве.

Изучена динамика инвестиций в человеческий капитал в Украине в контексте его составляющих. Особое внимание уделено инвестированию в образование как важному фактору обеспечения конкурентоспособности в условиях развития экономики знаний за счет действия которого активизируется инновационность, креативности и производительная сила человеческого капитала. В результате исследования установлено, что в Украине расходы на образование в структуре социальных расходов национального бюджета занимают второе место и, начиная с 2000 г., увеличиваются ускоренными темпами. При этом, они существенно отличаются от аналогичных показателей в зарубежных странах. Проанализирована сравнительная динамика индекса глобальной конкурентоспособности Украины с некоторыми странами мира и определены направления гармонизации процессов инвестирования в человеческий капитал и роста конкурентоспособности экономики.

Ключевые слова: человеческий капитал, инвестирование, инвестирование в человеческий капитал, конкурентоспособность экономики, образование, здоровье

Doronina O., Biletsky O. Investment into the human capital as the leading factor of economy competitiveness growth

Article is devoted to consideration of actual problems of investment into the human capital. As a result of theoretical researches classification of assets of the human capital by levels of its formation is offered. The defining and long-term role of similar investment in ensuring social and economic growth in the state is proved.

Dynamics of investments into the human capital in Ukraine in the context of its components is studied. The special attention is paid to investment into education as to an important factor of ensuring competitiveness in the conditions of economy development due to which action innovation, creativity and the productive force of the human capital becomes more active. As a result of research it is established that in Ukraine expenses for education in structure of social expenses of the national budget take the second place and, since 2000, increase the accelerated rates. Thus, they significantly differ from similar indicators in foreign countries. Comparative dynamics of an index of global competitiveness of Ukraine with some countries of the world is analysed and the directions of harmonization of the considered processes are defined.

Key words: human capital, investment, investment into the human capital, economy competitiveness, education, health

Постановка проблеми. Сучасні взаємовідносини країн світу розкриваються через загострення конкурентної боротьби, пошук джерел покриття ресурсного дефіциту та зміцнення економіки, послабленої наслідками кризи та рецесії. Розвиток конкурентного середовища світової економіки стимулює країни світу впроваджувати на національному рівні новітні управлінські заходи та інтенсифікувати використання наявних ресурсів задля забезпечення конкурентних переваг у глобальному просторі. При цьому, організація суспільного виробництва останніми роками відбувається на принципах економіки знань, що передбачають активізацію людських ресурсів та визначають людський капітал як провідний чинник зростання конкурентоспроможності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика інвестування у людський капітал та забезпечення його ефективності детально досліджена багатьма зарубіжними науковцями – засновниками теорії людського капіталу. Серед вітчизняних науковців різні аспекти інвестування у зазначений капітал досліджено В.П. Антоноук, О.А. Грішновою, О.В. Захаровою, М.І. Хромовим, О.М. Чечелем та іншими. У той же час, на державному рівні постає необхідність вирішення двох суперечливих завдань – забезпечення конкурентоспроможності економіки та оптимізації бюджетних витрат. За таких умов, обґрунтування доцільності, напрямів та джерел інвестування у людський капітал потребує подальшого вивчення та обумовлює вибір проблематики даного дослідження.

Мета наукової статті – дослідження теоретичних та прикладних аспектів інвестування в людський капітал та обґрунтування напрямів гармонізації процесів інвестування в людський капітал та зростання конкурентоспроможності економіки.